

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

TEATAJA

Kevad 2024

Nr 49

Kirglikult käsitööd teha, nii et unustad aja ja koha. Kõigepealt on ideesähvatus, siis vajadus idee teostamiseks, ikka ise ja käsitsi, kõiki oskusi ja ilumeelt appi võttes. Teinekord võid muutuda kärsituks, tahaks juba lõpptulemust näha. Mõnikord naudid täiel rinnal töö valmimise aeglast protsessi. Käsitöö tegemine ei ole enam ammu tingitud vajadusest, sellel on hoopis suurem tähendus, kultuuripärandi ja oskuste hoidmine.

Kevadises Teatajas saad rohkem teada meie tunnustuse saanutest. Kõigist neist, kes teevad oma tööd kirega, kes hoiavad käsitööd ja annavad edasi oskusi. Räägivad pärandihoidjad, aga ka noor käsitöömeister. Kuuleme parimast näitusest 2023 ja saame teada, kes said paikonna teo tunnustuse.

Loomulikult saad Teatajast ülevaate aastateemast rahvarõivas ruudus.

Moed ja harjumused muutuvad, rahvarõivas on jäänud. Rahvarõivaste valmistamist ja uurimist on võimalik õppida

kõrg- ja ametikoolides. Komplektid on täiustunud – ehted, üleriided, sukad ja kindad, peakatted ja suurrätid on saanud rahvarõivakandja komplekti oluliseks osaks. Võime olla õnnelikud, ilu nautida ja pidupäevadel autentseid rahvarõivaid kanda.

Traditsiooniliste ettevõtmiste kõrval kajastame lehes ka uusi algatusi. Rakveres toimus esimene rahvarõivapäev. Aitäh, Kersti Loite, initsiatiivi võtmise ja elluviimise eest! Ja teadmiseks kõigile – teatepulk on üle antud. Järgmisel aastal kohtume Harjumaa Pärimuskeskuse kutsel Keilas.

Kindlasti löid kaasa 24. veebruaril toimunud kirikinnaste kandmise päeval. Koopiakudujate klubi nimel räägib sellest soojast ettevõtmisest Anu Pink.

Eelmisel aastal alguse saanud, nüüd teist ringi tegev kirivööpäev on sisult suur ja sügav. Ole vaid hakkaja, et teemat endale lähemale tuua.

Kellad on juba paar nädalat suvajal ja pikad õhtud annavad lootust ilusale käsitöösuvele. Käsitöoinimesed puhkavad ikka käsitööd tehes, suvel on selleks hulganisti võimalusi: näitused, meistrikojad, laagrid jne. Mitmed ettevõtmised leiavad kajastamist ka siin, näiteks käsitööpäevad Setomaal, aktsioon „1 ruutmeeter kiukanepit“ ning näitusekava rahvakunstigaleriis.

Nautige suve ja tundke rõõmu meie kaunitest rahvarõivastest! Ja pea meeles, #jaanilaupäeval kannan kirivööd! Leidke suvel aega käsitööd teha ning andke oma teadmisi edasi. Mõõtu võtame juba sügisel, 19. oktoobril avatud käsitöökodades ja novembrikuus Mardilaadal.

Liina Veskimägi-Iliste
Juhatusesimees

ERKL jagas tunnustusi ja tähistas oma 95-aastapäeva

Käsitööliidu volikogu ja pärandihoidjate tunnustamise pidulik sündmus toimus 10. veebruaril Tallinnas Õpetajate majas.

10. veebruaril 2024 toimus Tallinnas Õpetajate Majas käsitööliidu volikogu ja tänu pidu. Volikogus arutati päevakajalisi küsimusi, kinnitati 2023. aasta aruanne ja 2024. aasta tegevuskava. Kaasettekanded tegid Liivi Soova käsitööettevõtlastest, Lihula Lilltikandi Seltsist Eda Aavik ja Urve Selberg, kirivööpäevast Kristel Vihman ja alanud aastateemal „Rahvarõivas ruudus“ kõneles Anu Randmaa.

Tänupeol anti üle 2023. aasta pärandihoidja aastaauhinnad, paikkonnateo ja noore meistri preemia ning rahvakunsti galerii parima näituse tunnustus. Piduliku vastuvõtu avasid Uuri küla noored oma kaasakiskuva muusikalise etteastega.

Käsitööliidu väärika 95-aastapäeva puhul tegi Liivi Soova tagasivaate ka seltsi loomise aegadesse:

„Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseks loodi saja asutajaliikme, nii üksikisikute kui organisatsioonide esindajate kinnitusel jaanuaris 1929. See oli seltsiliikumise õitseae. Rahvuslik käsitöö ootas laiapõhjalist ideelist juhtimist nii käsitöötraditsioonide hoidmiseks kui tööpuuduse leevendamiseks. Kodutööstus oli võlusõna Põhjamaades ja see ei saanudki olla ainult õhinapõhine algatus rohujuure tasandil. Tubli eeltöö oli meilgi tehtud naiskutsekoolide, põllumajandus- ja naiseltside kursuste ning ajakirjades ilmunud käsitöölehekülgede näol. Kaubandus- tööstusministeeriumi toel loodi 1927. aastal osühisus Kodukäsitöö, mille kaudu hakati koguma ja turundama kodudes valmistatud käsitööd. Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseks juhatuse esimeheks sai haridusnõunik Juhan Kiivet ja sellega oli tagatud Haridusministeeriumi tugi. Asetäitjaks Anni Varma, naiskutsekooli edukas direktor, kes tegutses ka osaühingus Kodukäsitöö.“

95-juubeli raames anti traditsiooniliselt välja käsitööliidu hõbedased teenetemärgid panuse eest rahvuslike

käsitöötraditsioonide hoidmise ja edasiarendamise. Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu hõbedase teenetemärgi saajad 2024. aastal on Katrin Lükk, Liis Luhamaa, Triinu Lamp, Maie Aav, Liis Burk, Mae Kivilo, Helle-Mare Kõmmus, Sandra Urvak, Tiina Saar ja Ülle Kuusk.

Preemiad 2023

Tiina Jürgen, käsitöövaldkonna hoidmise ja edendamise eest Viljandimaal **Marja Matiisen**, Eesti lapitehnika hoidmise ja edendamise eest

Külli Uustal, käsitöövaldkonna hoidmise ja edendamise eest Ruhnus

Noore käsitöömeistri preemia 2023 sai Tartu Kõrgema Kunstikooli Pallas tekstiili eriala üliõpilane India Maria Emilia Kiisler.

Parimaks näituseks rahvakunstigaleriis 2023 sai Eve Mahhovi ja Kairi Orava näitus „Luues uut vääridad vana“.

Aasta paikkonnategu 2023 oli Eesti Kultuuriseltsi Chicagos rahvarõivakooli organiseerimine ja suvise rahvarõivaste tuulutamise algatamine eest Põhja-Ameerikas.

Käsitööliidu juhatuse ja meeskond.
Foto Sandra Urvak

**Pärandihoidjad Marja Matiisen,
Küllli Uustal, Tiina Jürgen.**

Foto Sandra Urvak

PÄRANDIHOIDJA 2023

Pärandihoidjatega vestles Liina Hergauk, kes esitas kõigile viis ühesugust küsimust.

Viljandi Muuseumi etnograafiakogu kuraator TIINA JÜRGEN:

*Tunnen aupaklikku
uhkust meie esiemade ilu-
meele üle.*

**Mida sa arvad, mille eest sulle
tunnustus anti?**

Selle tunnustusega on väärtustatud tööd, mida olen teinud pühendumuse ja kirega. Olen peaaegu 49 aastat uurinud esivanemate pärandit. Sama kaua olen töötanud Viljandi Muuseumis, aastani 2006 vanemteadurina, seejärel kuraator-etnograafiakoguhoidjana. Töö muuseumis on eeldanud pidevat uurimist ja muuseumiesemete teaduslikku läbitöötamist. Sellest sai alguse ka minu sügavam huvi rahvariiete vastu. Minu pikaajaseks uurimisvaldkonnaks on olnud ajaloolise Viljandimaa rahvarõivad. 2015. aastal ilmus raamat „Mulgi rahvarõivad“, mis tõi Kultuurkapitalilt Viljandimaa aasta kultuuripärlil aunimevuse ja Eesti Kultuurkapitali aastapremia ning tunnustuse muuseumimaastikul – aasta Muuseumirooti teaduskirjanduse valdkonnas.

Rahvariiete uurimise ja sellega seotud pärimuse mõtestamise kõrval on olnud vajadus uurida ka talupojaeheteid. Sellest valmis 2000. aastal Tallinna Pedagoogikaülikooli Täienduskoolituse osakonna lõputöö „Eesti talurahva ajaloolisi rinnaeheteid Viljandi Muuseumi etnograafilises kogus“. Peale igapäevase muuseumitöö tuleb mul oma teadmisi jagada etnoloogia- ja ajalooetematel loengutel rahvarõivastest, talupojaehetest, märkide süsteemist rõivail ja ehetel, rõivamoee muutustest jms.

Pärandihoidja 2023 tunnustus on kantud ka minu panusest Viljandimaa rahvarõiva nõuandekoja loomisse, samuti Jaskamõisa Pärimuskeskuse rajamisse ja tegevustesse. Tõmbenumbrid on Jaskamõisa igasuvised rahvarõivaste tuulutamisest, mille algusaeg ulatub 2015. aastasse.

Lisaks eelnevale olen kirjutanud Viljandimaa rahvarõivaste kihelkondlikke ülevaateid portaali „Eesti rahvarõivad“ ja osalen juba teist hooaega ka Viljandimaa rahvarõivakooli töös. Tähtsad asjad sünnivad ikka ajapikku, kui on enesekindlust ja teadmisi.

Millal oli sinu esimene kokkupuude käsitöoga?

Minu isapoolne vanaema oli osav käsitöötajaja. Mulgi juurtega memm kodus kangastelgedel imeilusaid tekke ja

põrandavaipu, millest mõned on säilinud siiani minu isiklikus tekstiilide kullafondis. Vanaema vestetud jutud elust Mulgimaal ja mulgikeelsed laulud on igaveseks minu mällu sööbinud. Siit sai alguse ka minu oskus märgata käsitööd, tähele panna kirja ja märke.

Minu ema ja kunstnikust tädi olid mõlemad lõpetanud Viljandi Naiskutsekooli õmblemise erialal ja õmblesid pärast sõda rõivaid nii oma perele kui ka teistele.

Minu olin noor 1970. aastatel. Protestimeelse noorena oli mul soov teistest erineda, nii ma siis kujundasin ja õmblesin endale üsna silmapaistvaid hipilikke riideid. Õmblesin ka teistele külanoortele alt laienevate säärttega pükse ning teenisin niimoodi oma esimese taskuraha. Pean mainima, et nii mõnegi püksipaari allääre laiuseks oli 45 cm ja sealt ei puudunud ka lukud.

Minu suureks eeskujuks ja õpetajaks oli ka Viljandi käsitöömeister Valve Alamaa (1932–2024), kes oli palju aastaid Viljandi Muuseumi käsitööringi juhendaja.

Mis sind käsitöö juures paelub ja mis on sind innustanud käsitööd tegema?

Esivanemate pärandi uurimisega on selline lugu, et kui kord juba sellesse maailma sisened, siis tagasiteed enam ei ole. See haarab täielikult. Tundub, et teatud

tingimustel aktiveerub meis meie raku-mälu. Igapäevaselt esivanemate näputööd käes hoides ja seda uurides tekib esemete eriline ja vahetu kontakt, mis paneb mõtlema tegija elukohast, elukäigust, oskustest. Vaatlen esemete materjale, valmistamise tehnoloogiaid ja mõtisklen märkidest vööde ja tikandite kirjades ning nende tähenduslikkusest. Lisaks täiendan oma teadmisi kirjandust uurides. Niimoodi tekivadki peas seosed ja lood, mida huvilistele edasi jagada.

Tunnen aupaklikku uhkust meie esiemade ilumele üle. Ilu sügavust tajuvad ja mõistavad ka tänased andekad käsitöömeistrid, olgu tegemist juba kogunud tegijatega või alles kultuuriakadeemias oskusi omandavate tudengitega. Armastan oma tööd väga.

Kuidas sa näed Eesti rahvakunsti ja rahvuslikku käsitööd tulevikus?

Pean oluliseks pärandoskuste säilimist. Meie roll on panustada vanade töövõtete ja muustrite alleshoidmisele. Iga põlvkond peab esivanemate pärandit edasi andma, selle uuesti mõtestama – ainult nii suudame meie pärandvara elavana hoida, soodustades või toetades rahva ajaloolise mälu ja traditsioonide edasikandumist. Kõike seda saame teha üheskoos – pärandtehnoloogid, uurijad ja käsitöö elushoidjad. Oluline on ka riigi tugi. Hariduspoliitika peaks toetama nii üld- kui huvihariduses käsitööga seotud tegevusi.

Kui sa saaksid ise sama tunnustuse anda, kellele sa selle annaksid?

Mina annaksin tunnustuse pärandtehnoloogidele ja käsitöömeistritele, kes oma teadmisi ja oskusi tahavad ja suudavad edasi anda ehk siis tegelevad õpetamise ja pärandipisiku edasikülvajana.

Lapitöömeister, koolitaja ja Lapitöö Maja perenaine MARJA MATIISEN:

Mulle on tähtis lugude edasiandmine läbi materjalide ja käsitöö.

Mida sa arvad, mille eest sulle tunnustus anti?

Olen lapitöö meister ja õpetaja alates 1992. aastast. Käsitööettevõtjana olen õmmelnud müügiks tuhandeid lapitekke, katteid, kotte, pajalappe ning kunstnikuna teinud lapitehnikates seinavaipu nii isikunäitustele kui ka saanud auhindu rahvusvahelistelt näitustelt, võistlustelt ja moeetendustelt. Ma olen õpetajana andnud kolm aastakümnet sadadele huvilistele edasi oma oskusi, nippe ja tehnikaid. Raamatute

autorina olen välja töötanud ja jäädvustanud uusi lapitöö originaaltehnikaid ja võtteid. Vanade asjade väärtustajana olen päästnud palju käsitööd ja materjale prügimäele sattumisest ning leiutanud ja tutvustanud uusi võimalusi vanade materjalide või tööstusjäätike kasutamiseks. Lapitöö Maja perenaisena olen oma kodustuudio külalistele tutvustanud vanade tekstiilide, minu pere, Eesti ajaloo ning oma seinavaipade ja käsitöö lugusid. Eesti Lapitöö Seltsi juhatuse liikmena olen osalenud ühiste lapitöönaitude ja demonstratsioonide korraldamises.

Millal oli sinu esimene kokkupuude käsitööga?

Mul on kolm venda. Hakkasin endale riideid pusima juba 13-aastaselt, et endale tüdrukute riideid saada. Esialgu julgesin ise ka kaheldava kvaliteediga rõivatükke kanda. Ajapikku arenesid oskused ja keskkooli päevil ma juba veidi teenisin õmblemisega ning katsetasin erinevaid käsitöötehnikaid.

Lapitöö avastasid enda jaoks 1990. aastal, kui tegin oma pojale esimese lapiteki. Nii ma jäingi sinna maailma lõksu. Andsin lõngad emale ja keskendusingi ainult lapitööle.

Mis sind käsitöö juures paelub ja mis sind on innustanud käsitööd tegema?

Mulle meeldib olla teistmoodi, teha asju ka käsitöös teistmoodi, kasutada tavapäratuid ja taaskasutusmaterjale ja leiutada uusi tehnikaid. Mind rõõmustab, kui vanast, koledast või tarbetust saab midagi praktilist või ilusat. Mulle on tähtis lugude edasiandmine läbi materjalide ja käsitöö.

Kuidas sa näed Eesti rahvakunsti ja rahvuslikku käsitööd tulevikus?

Loodan, et meie käsitöö elab edasi ka 50 aasta pärast, aga selleks peaksime kõik esmalt hoidma ja väärtustama meie emade ja vanaemade juba tehtud tööd. Lood ja esitlused suguvõsa aaretest annavad järglastele indu ja tahtmist neid pitse, kindaid ja tekke hoida ja siis loodetavasti ka ise teha. Tähtis on selleks säilitada kodudes lõnga- ja kangavarud, et käsitööpisikuga järglased selle toel kergemini hoo sisse saaksid, et lapsed näeksid vanaemasid kudumas ja õmblemas. Tähtis on, et vanemad oma praktilisi oskusi lastele ikka edasi õpetaksid.

Lõppviimistlus on oluline, et käsitööesemed, mida tehakse, oleksid ilusad ja kvaliteetsed, nii et ka noored neid enesele ihaldaksid. Siis hakkavad nobedamad neist pusima.

Ruhnu käsitöö meister ja eestvedaja KÜLLI UUSTAL:

Olen saanud kaasa aidata rannarootsluse rikka pärandi esiletoomisele.

Mida sa arvad, mille eest sulle tunnustus anti?

Ma arvan, et koos minuga sai tunnustatud tegelikult kogu Ruhnu saar, laiemalt võttes rannarootsi käsitööpärand, mis on oodanud aega, et tugevamalt esile tulla ühe kultuuripiirkonnana. Mind teeb rõõmsaks, et olen saanud kaasa aidata rannarootsluse rikka pärandi tutvustamisele. Ruhnu käsitöö on minu kirg ja sellele olen end pühendanud, seetõttu on mul hea meel, et mu tegevus on välja paistnud üle mere ka mandrimaale.

Millal oli sinu esimene kokkupuude käsitööga?

Mulle meeldis juba lapsena igasugu asju meisterdada. Käsitöö on olnud alati loomulik osa mu elust.

Mis sind käsitöö juures paelub ja mis sind on innustanud käsitööd tegema?

Mind on käsitöö juures alati paelunud see, et ühel hetkel tekib nii-öelda mittemillestki midagi kaunist. Näiteks kannan kinnast kududes edasi väga vanu traditsioone ja oskusi ning samas on see ka minu looming. Rannarootsi rahvarõivaid meeldib mulle uurida sellepärast, et selle kaudu saan piiluda sajandeid tagasi elanud naiste mõttemaailma.

Kuidas sa näed Eesti rahvakunsti ja rahvuslikku käsitööd tulevikus?

Ma arvan, et oskused ei kao. Tundub, et praegu on isetegemise tõusulaine. Ärevad ajad toovad inimesi rohkem käsitöö juurde. Usun, et soov käeliseks tegevuseks on igapäheks olemas ja mida rohkem erinevaid võimalusi pakkuda, seda enam inimesi leiab endale sobiva viisi käsitööd teha. Koolis töötades näen, kui innukad on lapsed algklassi tehnoloogiainimestes. Neid tunde on kindlasti suuemas mahus vaja.

Kui sa saaksid ise sama tunnustuse anda, kellele sa selle annaksid?

Võiks tunnustada mõnda tublit üldhariduskooli käsitööõpetajat.

**Pallase tekstiiliosakonna
üliõpilane India Maria
Emilia Kiisler pälvis
tunnustuse
„Noor käsitöömeister“**

India Maria Emilia Kiisler kollektsioon

KOTIMEHED

Foto Lisette Laanoja

Kõrgem Kunstikool Pallas tõi kandidaadi esitamise põhjenduses välja selle, et lisaks heale tehnikate valdamisele suudab India Maria Emilia Kiisler pakkuda tuttavatele tehnikatele uudseid lahendusi. Samuti peab ta oma töös oluliseks jätkusuutlikkust ja kohaliku materjali kasutamist ning tutvustamist. Tema töid iseloomustab julge käekiri, selged otsused ja läbimõeldud detailid. Pallase tekstiiliosakond hindab India Maria Emilia Kiisleri erialaste oskuste kõrval kõrgelt ka üliõpilase head ja avatud suhtlemisoskust ning tahet oma teadmisi ja oskusi vajadusel ka teistega jagada.

„Kunstitudengina on India enda töödes toetunud traditsioonilistele käsitööoskustele ning vaatamata noorele eale on ta oma oskusi meisterlikult kasutanud ja kaasaegsel viisil esitlenud,“ sõnas Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu juhatuse esimees Liina Veskimägi-Iliste.

Noor käsitöömeister on Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu poolt välja antav tunnustus kuni 26-aastasele käsitööerialal õppivale noorele. Preemia eesmärk on märgata ja toetada noori käsitööhuvilisi, suunata tähelepanu nende tegevusele ja toetada nende loomingulist arengut. Preemia saaja valib käsitööliidu juhatuse. 2019. aastal pälvis sama tunnustuse tekstiiliosakonna nüüdne vilistlane Anett Niine.

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit tegi tunnustuse saaja teatavaks 95. sünnipäeva üritusel veebruaris 2024. India Maria Emilia Kiisler esitles liidu tänupeol valikut oma kollektsioonist.

India Maria Emilia Kiisler on pälvinud 2023. aastal ka Pallase valdkonnastipendiumi disaini valdkonnas ning parimale Pallase tekstiilitudengile välja antava Tartu valla stipendiumi. Stipendiumikomisjonid töid välja, et ta on selgete eesmärkidega tudeng, kes on leidnud oma eristuva isikupärase käekirja ja niši, kus tegutseda. India Maria Emilia Kiisler pääses oma kudumikollektsiooniga osalema ka Estonian Fashion Festivali raames toimuvale Pallase moeetendusele „Mood-Performance-Tants“ (MPT). Oma kollektsioonis töötab India julgete värvide ja vormidega ning järgib jäägivaba disaini põhimõtteid. MPT etendus toimub 6. juunil Tartus Knorringu Aadlimajas.

PARIM NÄITUS 2023
Eve Mahhov ja Kairi Orav
„Luues uut väärindad vana“

Foto Eve Mahhov

Näitusel olid välja pandud nii Eve ja Kairi kui ka nende väga paljude õpilaste pikka aega käsitsi õmmeldud värvilised, soojad, rõõmsad ja kantavad rõivad. Näitusesaalis kohtusid Eve Mahhovi õpilaste uusloomingulised esemed ning Kairi Orava õpilaste vanad löiked kaas-aegse rahvariidena.

Kairi Orav: „Innustame inimesi õmblema igapäevaseid rõivaid käsitsi, võtame ette pikka aega kestva töö ja teeme ta kauakestvaks ehk ka pärandatavaks rõivaks. Väärtustame naturaalselt kiudu ning kasutame ohtralt värvi. Meil mõlemal on vabadus teha seda, mis meile meeldib. See tekitab kirge. Aitäh tunnustamast!“

Eve Mahhov: „Minu üks põhiloosungeid on „Üksinda jõuab kiiremini, aga mitmekesi kaugemale“. Igal õpilasel on kaasas oma „tööriistakohver“. See tähendab elu jooksul korjatud oskusi, teadmisi ja kogemusi. Ning õppimisprotsessis saame ja peamegi neid üksteisega jagama. Näitus on lõppfaas pikale protsessile, milles osalesid väikesed kogukonnad Kairi ja minuga eesotsas. Kogukonnad, kes valutavad südant keskkonna pärast ja püüavad näitusega edastada sõnumit, et saab ka teisiti.“

Tegelikkuses oli see tunnustus kogu kampsiku ja kaatsa-seelikurahvale. Miks näitus tähelepanu pälvis? Ilmselt oma siiruse, väikese naivismi ja lapsemeelsusega. Me oleme harjunud väga hea, korrektse käsitööga. Kampsikumaaailm on nagu suurte inimeste mängumaa. See lähene mine kõnetab kõiki ja igat omamoodi.“

**ERKL 2023. AASTA
 PAIKKONNATEGU**
**Chicago väliseestlaste
 rahvarõivakool**

Projekt sai alguse 2021. aasta jaanuaris, kui Eesti Kultuuriselts Chicagos pöördus meie poole sooviga alustada rahvarõivaste valmistamist Eesti õpetajate poolt läbiviidaval veebikoolitusel. MTÜ Rahvarõivas õpetajad võtsid väljakutse vastu. Soovisime, et koolitus aitaks kaasa sellele, et kodueesti ja väliseesti kogukonnad mõistaksid meie rahvarõivatraditsiooni ühtemoodi. Nii on traditsioon jätkusuutlikum. Samal kevadel alustati teoorialoengutega,

suvel uurisid kursuselased, kes Eestis käisid, valmistamisele tulevaid esemeid muuseumides ning sügisel algas praktiline õppetöö. Koolitus oli suur väljakutse ja probleemolukordade lahendamine nii kursuslastele kui ka õpetajatele, aga ka sisukas ja rõõmsameelne koostegemise võimalus. Kaheaastase töö tulemusena esitleti möödunud aasta juunis toimunud lõpuaktusel 12 rahvarõivakomplekti, mil kõigil oma sügav lugu. Kursuselased tutvustasid oma rõivaid ja nende valmistamist kohale saabunud publikule. Kursuslastele anti üle tunnistused kursuse läbimise kohta. Piduliku päeva lõpetas ühine jaanipäeva tähistamine Eesti kommete kohaselt.

Teoreetilistest loengutest võttis osa 42 inimest. Kokku oli loenguid 17

akadeemilist tundi. Praktilisele rõivaste valmistamise koolitusele registreerus 12 inimest vanuses 13–76 aastat. Osalejaid oli Connecticuti, Georgia, Illinoisi, Marylandi, Washingtoni, Wisconsin ja Massachusettsi osariigist. Praktilise koolituse auditoorse töö maht oli 360 akadeemilist tundi, millele lisandus iseseisev töö. Ajavahe tõttu alustasid USAs kursuselased tundi hommikul kell viis ja õpetajad Eestis lõpetasid töö kell 12 öösel.

Koostööpartnerid ja toetajad:

Eesti Kultuuriselts Chicagos, Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides ja Eesti Abistamiskomitee USAs, Eesti Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital.

Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri ekspertgrupi käsitöö aastapreemia sai projekt „Paeltega kaunistatud puud“

Käsitöö aastapreemia said Lembe Maria Sihvre, Kristi Teder ja Saima Tõigast – „Paeltega ehitud puud“ projekti eestvedamise eest.

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit koostöös Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutusega ning Käsitööõpetajate Seltsiga AITA kutsusid XIII noorte laulu- ja tantsupeo eel kõiki noori paelu punuma. Noorte ja juba meistrite koostöös valmisid mitu paelapunumist tutvustavat filmi ja meetoodiline materjal, mida levitati kõikvõimalikes kanalites. Valdavalt noorte ja laste punutud paelu jõudis käsitööliitu umbes 3000 tükki. Neist osad lausa Hollandi Eesti koolist. Paelad olid valmistatud taaskasutuskangastest. Palusime kasutada erksaid toone. Punutud paeltega ehitati oma kodukohti ja muudeti Tallinna linnaruumi põlispuud noorte laulu- ja tantsupeo ajaks veelgi uhkemaks.

Fotod Liina Veskimägi

RAHVARÕIVAS RUUDUS 2024 2025

Eesti Rahvakunsti
ja Käsitöö Liidu
aastateema

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu teema aastatel 2024 ja 2025 on *rahvarõivas ruudus*

Rahvarõivateemat tõstetakse esile neil kahel aastal võimendatult, hingega ja sügavuti. Aastaid on kaks, seega tegevusi nende raames on varasemast rohkem – topelt, korrutatult, ruudus.

Fookuses on kõik rahvarõivastega seonduv – nii rõivad ise kui ka nendega seotud tehnoloogiad, materjalid, näitused, koolitused, konkursid jne.

Üheks kaalukamaks ettevõtmiseks on kindlasti käsitööliidu poolt korraldatav konkurs „Eesti-keha-kate 3“, mis kuulutatakse välja aprillis 2024 ja mis jõuab lõpule 2025. aastal Mardilaadal.

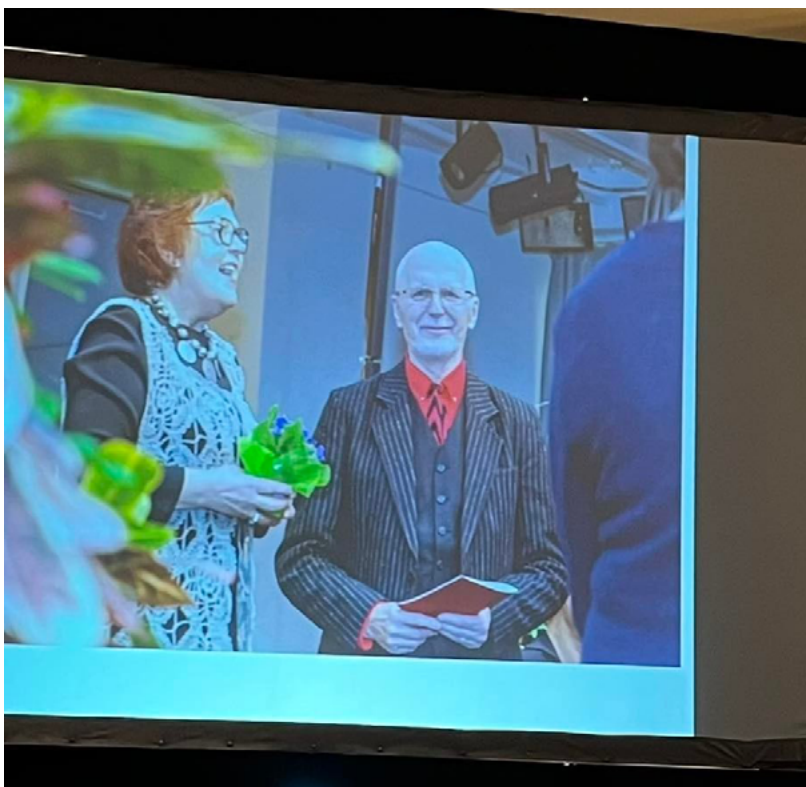
Rahvarõivas ruudus 2024 on alanud sisukalt. Lisandus uus rahvarõiva nõuandekoda Viljandimaale. Avatud on mitu näitust. 12.03–22.04 on rahvakunstigaleriis Pikk tn 22 avatud Eesti-Sooime-Läti ühisnäitus „Terekäsi üle aja ja aia“.

Kersti Loite Viru Käsitöö Salongist ja Virumaa rahvarõiva nõuandekojast algatas rahvarõivapäeva mõtte ning viis ellu Igor Tõnuristile pühendatud rahvarõiva konverentsi.

Aastateema sündmuste kajastamiseks on loodud sündmuste kalender, mis asub veebilehel Eesti rahvarõivad <https://rahvarõivad.ee/aastateema>.

Üleskutse meie paikkondlikele seltsidele ja rahvarõiva nõuandekodadele: hoiame koos rahvarõivateemat fookuses! Andke meile oma sündmustest teada ja lisame need sündmuste kalendrisse!

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu aastateema üritused		
Rahvarõivanäitus "Pill luleb pika pillu peale" Harjumaa Muuseumis	Harjumaa Muuseum, Harjumaa rahvarõiva nõuandekoda	14.02.2024 kuni 21.05.2024
Näituse "Peataest jalatallani. Peakatted" avamine Heimtali muuseumis 1. märtsil	Heimtali muuseum, Eesti Rahva Muuseum	01.03.2024 kuni 01.06.2024
Eesti-Sooime-Läti rahvarõivafotode ja kinnaste näitus "Terekäsi üle aja ja aia"	MTÜ Rahvarõivas, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit	12.03.2024 kuni 22.04.2024
Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli rahvarõivanäitus "Nõelastmest tulnud"	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Viljandi Muuseum, Viljandimaa rahvarõiva nõuandekoda	10.04.2024 kuni 01.06.2024
Harjumaa rahvarõivakooli lõpetamine toimub 27. aprillil	Harjumaa Muuseum	27.04.2024
Tallinna rahvarõivakooli lõpetamine toimub 1. juunil	MTÜ Rahvarõivas	01.06.2024
Suvised rahvarõiva õpitoad	MTÜ Rahvarõivas, Tõstamaa	28.06.2024

Liivi Soova ettekanne Igor Tõnuristist

Rahvarõivapäev Rakveres

Mullu sügisel sai välja hõigatud mõte tähistada kõrvuti teiste toredate päevadega ka rahvarõivapäeva. Meie esivanemate kaunis ja hindamatu rahvarõivapärand vääriks oma päeva kalendris, mille tähistamine võiks kujuneda traditsiooniks. Tähistada saab igas Eestimaa nurgas väga erinevat moodsust. Peasündmuseks oleks aga rahvarõivateemaline konverents, mis toimuks igal aastal erinevas paikkonnas rotatsiooni korras, kus põhiorõhk oleks selle piirkonna rahvarõivastel. Konverentsi formaat annaks hea võimaluse avardada rahvarõivahuviliste silmaringi, arutada rahvarõivateema aktuaalseid küsimusi, tuua välja piirkondlikke erisusi jne. Samas saaksid tudengid tutvustada oma uurimistöid, mis tooks paikkonda akadeemilist hõngu. Miks mitte lisada konverentsile ka rahvusvaheline mõõde.

Idee meeldis paljudele ning Lembe Sihvre väljapakutud päev – 11. veebruar – legendaarse etnoloogi ja rahvarõivaste

uurija Igor Tõnuristi sünniaastapäev sai kohe tuule tiibadesse. Hiidlased tuletasid veel meelde, et vanarahvas pidas oma suuremaid pidusid ikka talvisel ajal. Eesti Vabariigi sünnipäeva lähedus viis Anu Randmaa mõttele lausa rahvarõivanädalast või -kuust.

Nii toimuski 11. veebruaril Virumaa Kunsti ja Käsitöö Seltsi ja Virumaa rahvarõiva nõuandekoja eestvedamisel Rakvere Kultuurikeskuses rahvarõivapäev täis põnevaid teadmisi, muusikat ja tantsu. Märkilise tähendusega oli seegi, et samas saalis oli Igor Tõnurist viinud läbi esimese rahvarõivaste kandmise koolituse 2000. aasta märtsis.

Huvitavate ettekannetega astusid üles Liivi Soova, Marju Kõivupuu, Ave Matsin, Mari Oolberg, Liivi Mölder, Anu Pink, Merli Mänd, Kristi Jõeste ja Rein Sikk. Rahvarõivaste esitlusel sai näha neidude või naiste rõivaid kõigist üheteistkümnest Virumaa kihelkonnast, lisaks veel nelja erinevat meestekostüümi. Iisaku muuseum ja Tantsupeomuuseum tõid kaasa rikkaliku väljapaneku oma kogudest. Muusikalist külakosti pakusid kohalikud rahvamuusikud Anni Rikker ja Martin Müller ning tantsulise tervitusega esines rahvatantsuansambel

Tarvanpää. Kogu päeva juhtis Anu Randmaa. Finantsiliseks suurtoetajaks oli Eesti Rahvakultuuri Keskus.

Rahvarõivapäev tõi kokku huvilisi pea igast Eestimaa nurgast. Üheskoos panime seemne mulda, aga kas sellest üks elujõuline traditsioon saab, näitab aeg. „Rahvarõivas ruudus“ annab selleks hea võimaluse. Need, kes Rakverre ei jõudnud, saavad valikut konverentsi ettekannetest järele vaadata lehel: rahvarõivad.ee

Kersti Loite

ETTEKANDED

Kirivööpäevast

Kutsume juba teist aastat inimesi kandma jaanilaupäeval kirivööd. Eelmisel aastal alanud projekt #kirivööpäev võeti väga hästi vastu ja sel aastal jätkame, et see üleskutse kujuneks tänapäeva traditsiooniks. Just jaanilaupäeval soovime siduda end juurtega ja olla osa millestki salapärasest ning pärimuslikust.

Kui 2023 aastal toimus pilootprojekt ja üleskutse, siis 2024. aastal oleme valmistumas juba süsteemsemalt. Soovime võtta fookusse võimalikud koostööpartnerid ja organisatsioonid, kelle kaudu info leviks ja kes omakorda saavad oma kogukondades korraldada üleskutsele vastavaid sündmusi ja projekte. Samuti

soovime infot levitada ka eesti kogukondadesse välismaal. Soovime leida korraldusmeeskonda kindlasti ka noori, selleks sai tehtud TÜ Futulabi praktikakeskonda üleskutse.

Kui #kirivööpäev jaanilaupäeval kirivööga! on pigem asukohavaba sündmus, kus kirivööhuvilised saavad kirivööd kanda endale sobivas tegevusruumis 23. juunil, siis selleks, et kirivööhuvilised kohtuksid ka päriselus, korraldasime 2. märtsil 2024 Eesti Rahva Muuseumis (ERM) kirivöö inspiratsioonipäeva. Ühtlasi oli see meie selleaastase kampania avasündmus. Sellest käis Kristel Vihman ka rääkimas Klassikaraadios.

Sündmus kujunes rahvusvaheliseks, sest meile tulid esinema Tartu Ülikooli etnoloogia nooremteadur Siarhiey Makarevich, kes võrdles eesti, läti, leedu ja valgevene kirivöösid, ning Lätist oli kohal rahvariiete meister ja Lielvarde vöömeister Edite Kuzmane. Eesti vööde äärekirjadest rääkis kirivöö raamatu autor ja õpetaja Piia Rand ning vöö märgisüsteemidesse aitas piiluda Aivar Sarapik. Kaasaegse ja arhailise rõivamaailma võrdluse töömeesse otselülitusega Kihnu, kus vestlesime Pärnamõisa Veronikaga, ja sellele järgnes Eesti Kunstiakadeemia moedisainiprofessori Piret Puppardi esitlus esileedi kleidi loomisest 2024. aasta presidendi vastuvõtuks.

Broneerisime sündmuseks ERMi seminariruumi Moora ja selle 50 kohta sai osalejatega täidetud, panime ka lisa-kohti juurde. Sündmust aitas korraldada kaheksaliikmeline vabatahtlike tiim. Esinejaid ja osalejaid toetasid kingitustega Metsalinnu talu, Adila Camp, Niidik, Lahemaa pärimuskeskus, Klaarsus ja Pärimusdisain.

Käesoleva aasta projektile on öla alla pannud TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, kelle abiga saime kirjutada Kulkasse rahataotluse projekti turunduse, kujunduse ja assisteerimise kulude katmiseks.

Lähme vööle!

Kristel Vihman,

#kirivööpäev

jaanilaupäeval kirivööga!

Kirivöö huvilised ERM-s 2. märtsil

Lipu heiskamisel 24.02.2024 Toompeal, Kannaneestikindaid

Foto Raigo Pajula

Kudujate koopiaklubi korraldas 24. veebruaril kindakandmise päeva

Mullu veebruaris kinkis Kudujate Kooipiaklubi meie presidendipaarile sümbolse ja samas praktilise kingitusena tihedalt kootud Pelistvere kindad. Detsembri alguses aga kutsusime kõiki vabariigi aastapäeval kandma ehtsaid Eesti kindaid.

Eestlaste jaoks on kirikindad üle aegade olnud märgilise tähendusega – andnud jõudu ja väge, toonud õnne ja kaitsenud kurja eest.

Kinnastes on kodusoojus, on kuduja aeg ja armastus ning meie oma kindakirjad, mille saame pärandina minevikust tulevikku kanda.

Kudujate Kooipiaklubi kutsub kõiki 24. veebruaril ehtsaid Eesti kindaid kandma!

#kannaneestikindaid

Üleskutse ergutusgrupp postitas igal nädalal Facebooki ürituse lehel mitmesugust infot alates selgitustest, millised olid Eesti kindad, kuni õpetusteni, kuidas kasutada muis.ee lehekülge ning ka ise kindaid kududa. Kutse Eesti kindaid kanda leidis meedias üsna rohkelt kajastust. Enne vabariigi aastapäeva sai Kudujate Kooipiaklubilt Järvakandi kindad kingituseks ka Eesti Kaitseväge juhataja kindral Martin Herem.

Meil on tõeliselt hea meel, et meie üleskutsega liitus sedavõrd palju Eesti inimesi, nende hulgas ka Eesti Vabariigi

president, kindral Martin Herem, USA saatkond, paljud asutused ja armsad Eesti inimesed Setomaalt Hiiumaani ja Ameerikani välja. Facebookis ilmus tuhandeid pilte kirikindaid kandvatest inimestest, mitmetes paikades korraldati ka kinnaste ühiskudumist, kohalike kirkinnaste näitusi ning pidupäeval kinnastega ühispildistamist.

Vaikselt, aga märgataval moel saime kõik koos näidata, et kanname Eestimaad oma südames ja ka kätel.

Kudujate Kooipiaklubi nimel
Anu Pink

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

eesti-keha-kate 3

Eesti rahvuslik
käsitööpärand kui
inspiratsiooniallikas
tänapäeva
rõivadisainis

Toimumisaeg:

20. aprill 2024 –
1. oktoober 2025

KONKURSS

eesti-keha-kate 3

Eesti rahvuslik käsitööpärand kui inspiratsiooniallikas
tänapäeva rõivadisainis

- Autor võib konkursile esitada kuni kolm tööd/komplekti. Iga töö kohta tuleb täita eraldi ankeet.
- Töö ei tohi olla varem eksponeeritud, avaldatud või müügiks toodetud.
- Konkursitöö juurde kuulub eseme lugu (inspiratsiooniallikas, sündimise lugu, legend, muistend vms).
- Hindamisel arvestame nii töö uudset ideed kui ka teostuse kvaliteeti ja seotust eesti pärandiga.
- Oluline on eseme valmistamise juures olla keskkonnateadlik ning luua jätkusuutlikku moodi.
- Konkursitööd tuleb tuua või saata **hiljemalt 1. oktoobril 2025** Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu aadressil Pikk 22, Tallinn.
- Töö külge tuleb kinnitada hindamiseks vajalik informatsioon (märgusõna, autori kontaktandmed).

Ava ankeet lingilt: **SIIT**
või QR koodiga:

Konkursitöö ja autoriga seotud infot kasutame näituse kujundamisel ja kataloogi koostamisel.

AUHINNAD

- **Rahalised preemiad** (žürii preemiafond 2000 eurot), lisaks **eripreemiad**.
- Konkursi parimaid töid eksponeeritakse **näitusel** Eesti Käsitöö Majas 2025. aasta lõpus. • Võidutöid esitletakse Mardilaada **Etnomoel** 2025. • Korraldajad aitavad leida võimalusi ühe konkursitöö edaspidiseks tootmiseks ja turustamiseks.
- Üks konkursil osaleja saab võimaluse korraldada isikunäitus Eesti Käsitöö Maja rahvakunstigaleriis Tallinnas või osaleda 2026. aastal Mardilaadal.

Saa **inspiratsiooni** kodukoha muuseumist, veebisaidilt www.rahvaroivad.ee või portaalist www.muis.ee.
Soovitame maakondade käsitööseltsidel ja -ühendustel korraldada oma piirkonnas konkursiperioodil samateemalisi konkursse ja näitusi.

INFO: Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit,
+372 518 7812, info@folkart.ee, www.folkart.ee

Taimsete kiudude alaliit kutsus ellu aktsiooni

1 RUUTMEETER KIUKANEPIT

Taimsete kiudude alaliit kasvas välja Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu 2022. aastal toimunud Põhjamaade rahvusvahelisest projektist „1 ruutmeeter lina“, mille käigus said kuues riigis (Eesti, Soome, Island, Rootsi, Taani ja Norra) soovijad kasvatada 1 ruutmeetril linataimi. Toimus seminare, tööpäevakuid ja infovahetust nii Eesti kui ka rahvusvahelisel tasandil. Üheaastasena planeeritud lina- projekti käigus tekkis osalejatel suurem huvi juba unustatud tekstiilkiutaime vastu ning moodustus aktiivgrupp, keda kõiki huvitab erinevate taimsete kiudude tekstiiliks töötlemine.

Sel aastal toimub Eesti Vabaõhumuuseumi Pulga talu rehealuses ka suur

linanäitus. Tutvustatakse linakasvatuse ajalugu, linatöötlemise etappe ja vajalikke tööriistu ning räägitakse siinsest kasvatuskultuurist selle hiilgeaegadest kuni hääbumiseni. Esitletakse eri tüüpi linaseid materjale ning nende kasutusvõimalusi.

Linaprojekti eeskujul korraldatakse sel aastal aktsioon „1 ruutmeeter kiukanepit“.

Projekt „1 ruutmeeter kiukanepit“ keskendub traditsioonilisel viisil kiukanepi töötlemisele lõnga saamise eesmärgil. Toimub kiukanepi kasvatamine suure avaliku aktsioonina. Iga soovija saab ühel ruutmeetril kiukanepi kasvatamiseks vajaliku koguse sertifikaadiga seemneid ja infolehte, mis kajastab vastavat uurimust siinse traditsioonilise kiukanepi kasvatamise ning töövõtete kohta. Seltskonniti või asutuse kaupa saab külvata sobivale maa-alale 1 ruutmeetri kiukanepit. Seemneid hakkame jagama aprillis.

Selle aasta ettevõtmised

3. aprill – kiukanepi veebiseminar
25. aprill – kiukanepi külvamine Kurgjal
19.–20. juuli – kanepifestival Kanepis
10. august – kiukanepi kitkumine Kurgjal
5. oktoober – kiukanepi laupäevak Kurgja talumuuseumis
7.–9. november – „1 m² kiukanepit“ esitlus Mardilaadal Unibet Arenal Tallinnas
27. november – „1 m² kiukanepit“ – aastat kokkuvõttev vebinar

**Rohkem infot Facebookis:
Taimsete kiudude huvilised ja
parimuskoda.ee**

Põhjamaade Käsitöö Ühenduse koosolek toimus Taanis

Liis Burk ja Liina Veskimägi-Iliste käsitööliidust viibisid 26.–27. veebruaril Taanis, et koos teiste Põhjamaade Käsitöö Ühenduse liikmesriikidega taas vaadata üle 2023. aastal tehtud tegemised, üksteise kogemustest indu ja tarkust juurde saada ning teha ka uue aasta plaane. Sel korral andis eesistujariigi staatuse Islandile järgmiseks kolmeks aastaks üle Norra.

Lisaks ühenduse põhikirja täpsustamisele ning paari aasta pärast tuleva 100. aastapäeva ettevalmistustele panime suurt rõhku Põhjamaade käsitööpäevade ühisele tugevale plaanimisele. Selle aasta käsitööpäevad toimuvad 7.–14. septembril ja nagu ikka veebis ja sotsiaalmeedias. Kõik riigid koonduvad sel aastal ühise teema alla – kootud paelad. Paelu valmistatakse nii tihvatehnikas, telgedel, kõladega kui ka muudes tehnikates, mis on igas Põhjamaade riigis erinevad.

Näitused Eesti Käsitöö Maja rahvakunstigaleriis 2024

- 12.03–22.04 Terekäsi üle aja ja aia. Rahvarõivas ruudus. Eesti–Läti–Soome ühisnäitus
- 23.04–13.05 TikiMari Käsitöökooli õpilastööde näitus
- 14.05–03.06 Peipsi unemustrid. Peipsimaa Pärimuskeskus
- 04.06–01.07 Ruhnu roosid – Runö rosor. Kudujate Koopiaklubi ja Saara Kirjastuse ühisnäitus
- 02.07–22.07 Aakrik. Studio Huik
- 23.07–12.08 Kirjad Kurist. Irina Tammis
- 13.08–02.09 Siidilõngad ja hõbetutid. Rahvarõivas ruudus. Tallinna rahvarõivakool
- 03.09–23.09 Küps ilu. Kango Tekstiili aastanäitus
- 24.09–14.10 Vana-Võromaa väekirjad. Kuraator Vilve Oja
- 15.10–04.11 Rahvarõivad pagulusest. Tantsupeomuuseum. Kuraator Angela Arraste
- 05.11–25.11 TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia pärandtehnoloogia õppekava näitus
- 26.11–16.12 Lembe Maria Sihvre. Autorinäitus
- 17.12.2024–06.01.2025 Katre Arula. Autorinäitus

Korraldajad:
EESTI KÄSITÖÖ
HOPIERI MAJA

Keskaja Päevad
Tallinna vanalinnas
5.-7. juuli AD 2024

Medieval Days
... and evenings in the Old Town
of Tallinn 5th of 7 July AD 2024

... ja õhtud

Täname toetajad: Tallinn, EESTI KULTUURKAPITAL, Koostööpartnerid: Olde Dansa, hu, www.medievaldays.ee

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

EESTI KÄSITÖÖ

MardiLaat
7.-9. novembril 2024
Unibet Arenal

mardilaat.ee

Tallinn, EESTI KULTUURKAPITAL, RAHVAVÄRGINAS

Käsitööliidu koolitused on populaarsed!

Käsitööliidu koolituskeskus asub aadressil Raekoja plats 18, Tallinn. Asume hubasel 4. korrusel, kust on kaunis vaade Raekoja platsile. 2024. teise poolaasta koolitused avalikustatakse mai keskel, mil toimub käsitööliidu sotsiaalmeedias virtuaalne avatud uste päev. Jälgi käsitööliidu koolitusi ka kodulehel folkart.ee.

*Täname kõiki Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu paikkonnaliikmeid, toetajaid ja toetajaliikmeid!
Koostöö teiega on meeldiv ja edasiviiv!*

*Leia info toetajate ja liikmete kohta kodulehelt
<https://folkart.ee/liikmed/>*

Leia käsitööliit ka sotsiaalmeediast!
estonianfolkart
mardilaat

estonianfolkart

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit
www.folkart.ee
Pikk tn 22, Tallinn 10133
Tel 51 878 12
info@folkart.ee
Toimetanud Hille Saluäär
Kujundanud Kadi Pajupuu